

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2016

YEARBOOK

2016

ГОДИНА 7

VOLUME VII

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2016
YEARBOOK

ГОДИНА 7

VOLUME VII

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

доц. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

доц. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Сузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси
Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, лектор д-р Весна Коцева, виш
лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица
Негриевска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р
Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донеv
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. факс 201, 2000 Штип
Р. Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD— University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Ridvan Canim, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD— University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofilt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD, lecturer Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva, MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasova

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste

Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

- Марија Кусевска, Билјана Ивановска, Нина Даскаловска**
ГОВОРОТ НА ИЗУЧУВАЧИТЕ НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК
НАСПРЕМА ГОВОРОТ НА РОДЕНИТЕ ГОВОРТЕЛИ 7
- Марија Леонтиќ**
МЕСТОТО И УЛОГАТА НА ТУРСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ
ВО ИСТОРИСКИОТ РАЗВОЈ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК..... 17
- Даринка Маролова**
СИНТАКСИЧКА ПОВЕЌЕЗНАЧНОСТ 27
- Светлана Јакимовска**
КОН ПРЕВОДОТ НА „ЛЕНКА“ ОД КОЧО РАЦИН НА ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК 33

Книжевност

- Толе Белчев, Александра Трајанова**
НАРАТОРИТЕ И НАРАТЕРИТЕ ВО РОМАНОТ
„БАБАЦАН“ ОД ЖИВКО ЧИНГО..... 47
- Снежана Петрова**
THE ORIGINALITY OF DRAMATIC ACTION (dispositio) 61
- Ева Ѓорѓиевска**
ИДЕНТИТЕТОТ НА АЛБЕРТИНА ИЛИ ЗА НЕДОЛОВЛИВАТА
СТВАРНОСТ КАЈ ПРУСТ 71
- Толе Белчев, Ранко Младеноски**
„МАКЕДОНСКА КРВАВА СВАДБА“ –
НОВИ ИНТЕРПРЕТАТИВНИ АСПЕКТИ..... 85

Методика

- Весна Продановска Попоска**
УЛОГАТА НА ПРАВИЛНИОТ ИЗГОВОР ПРИ КОМУНИКАЦИЈАТА
НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК ИЗУЧУВАН КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК 97

Толе БЕЛЧЕВ¹,
Ранко МЛАДЕНОСКИ*

УДК: УДК број: 821.163.3-2.09

Стручен труд
Professional paper

„МАКЕДОНСКА КРВАВА СВАДБА“ – НОВИ ИНТЕРПРЕТАТИВНИ АСПЕКТИ

Апстракт: Овој труд претставува интерпретација на трагедијата „Македонска крвава свадба“ од Војдан Чернодрински преку анализа на неколку нејзини структурни елементи кои не се опфатени со досегашните истражувања за оваа наша мошне популарна драма. На почетокот од трудот се наведуваат основните специфики на драмата како што се темата, мотивите, сижето и композицијата по што се анализираат актантните функции во петте чина од трагедијата со што, всушност, и се откриваат нови и значајни специфики на ова драмско остварување на Чернодрински. Имено, во структурата на драмата се откриваат два глобални актантни модели со што се покажува и се докажува кохерентноста на трагедијата како целина. На пример, преку анализата на актантните функции се маркира поврзаноста на сцената со змијата од почетокот на драмата со подоцнежните предикативни функции на ликот Осман-бег. Покрај тоа, во трудот се посочува и поврзаноста меѓу фолклорниот мотив на грабнувањето на девојка од страна на змеј и грабнувањето на македонската девојка Цвета од страна на Осман-бег.

Во заклучокот од трудот се наведува дека има неколку причини за популарноста на оваа трагедија и по повеќе од еден век од нејзиното појавување, а главната причина за тоа е токму умешноста на авторот да создаде кохерентна драмска целина.

Клучни зборови: *„Македонска крвава свадба“, Војдан Чернодрински, фолклорен мотив, актантни функции, композиција, кохерентност.*

Tole BELCEV, Ph.D.²
Ranko MLADENOSKI, Ph.D.*

„MACEDONIAN BLOODY WEDDING”- NEW INTERPRETATIVE ASPECTS

Abstract: This paper offers an interpretation of the tragedy “Macedonian Bloody Wedding” by Vojdan Chernodrinski through the analysis of several of its structural elements that have not been covered by previous studies of this highly

^{1*} Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Македонија

^{2*} Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

popular play. At the beginning of the paper the main features of the play are presented such as the theme, the motifs, the plot and the composition, which is followed by the analysis of actant functions in the five acts of the tragedy by which we discover new and significant features of this play by Chernodriniski. Namely, the structure of the play reveals two global actant models, which shows and proves the coherence of the tragedy as a whole. For example, by analyzing the actant functions we establish the connection of the scene with the snake at the beginning of the play with the later predicative functions of the character Osman-Bey. In addition, the paper points out the connection between the folklore motif of the kidnapping of a girl by a dragon and the abduction of the Macedonian girl Cveta by Osman-Bey.

The conclusion of the paper states that there are several reasons for the popularity of this tragedy after more than a century since its appearance, and the main reason is the author's skill to create a coherent dramatic whole.

Keywords: *“Macedonian Bloody Wedding”, Vojdan Chernodriniski, folk motif, actant functions, composition, coherence.*

Вовед

Една од најпопуларните драми во македонската литература воопшто е трагедијата „Македонска крвава свадба“ од Војдан Поп Георгиев (Чернодрински). Драмата е напишана во 1900 година, а истата година ќе се случи и нејзината премиерна изведба во Софија реализирана од театарската група „Скрб и утеха“ на Чернодрински и тоа со огромен успех и со воодушевеност кај публиката. Самиот Чернодрински објавува три изданија на оваа своја драма: првото во 1900, второто во 1907 и третото издание во 1928 година. За оваа драма Чернодрински напишал и либрето за опера со наслов „Цвета“ која се изведувала во Софија од 1929 година. Од нејзиното појавување во 1900 година па до денес оваа драма („Македонска крвава свадба“) доживеала бројни изданија, а би можело да се рече и безброј театарски изведби низ балканските земји. Во прилог на популарноста на драмата доаѓа и „нејзината екранизација, како филм, според сценарио на современиот македонски писател Славко Јаневски“. (Сталев, 2003: 32).

Во предговорот кон првото издание на „Македонска крвава свадба“ од декември 1900 година Чернодрински за оваа драма ќе напише:

„Што напишав јас? – Ништо не напишав. Јас го препишав од сè уште ненапишаната крвава историја на Македонија она, кое читателот ќе го прочита, а гледачот ќе го види во театарот. Крвожедноста на нашите Турци-бегови, готовноста на Македонките да умрат, но верата да не си ја менуваат, и машкоста на Македонецот јуначки да им се одмаздува на оние крвници кои ја извалкаа или ќе се обидат да ја извалкаат семејната му чест, ете, во тоа главно се состои содржината на пиесата“. (Чернодрински, 1992: 95-96).

Овде, имено, Чернодрински потенцира која била неговата намера (порака)

со пишувањето и со театарската изведба на оваа драма, но и ни го дава во сосема кратки црти глобалното сиче на „Македонска крвава свадба“ за која тој вели дека е „трагедија во 5 дејствија од македонскиот живот“. (Чернодрински, 1992: 93). Но, да ги погледнеме детално основните структурни сегменти на оваа најпозната драма на Чернодрински.

1. Тема и сиче

Основната тема во „Македонска крвава свадба“ е тешката и неподнослива положба на Македонците под турско ропство. Таа тема е обработена (претставена, пренесена) преку основниот мотив којшто се состои во грабнувањето на македонска девојка, православна христијанка, од страна на турски великодостојник, обидот за нејзино потурчување, односно исламизирање, како и фанатичната одлучност на таа Македонка да не ја менува присилно својата национална и верска припадност и по цена на смрт. Се разбира, Цвета овде има функција на лик-тип (типизиран лик), лик кој има функција на симбол, лик што е олицетворение на чесноста, решителноста, упорноста и етичноста на сите Македонки.

Драмата „Македонска крвава свадба“ го има следното сиче:

Турскиот великодостојник Осман-бег ја граба младата девојка Цвета од македонското село Страдалово додека таа, заедно со бројните членови од своето семејство, работи на полето, за време на жетвата, и ја води во својот дом, односно во својот харем со намера да ја потурчи. На присилното одведување на девојката најмногу се противставуваат Дуко, нејзиниот брат, и Спасе, млад овчар кој е вљубен во Цвета и кого таа го сака. Македонката Цвета не сака да се потурчи и покрај убедувањата од Осман-бег, Селим-оца и двете веќе потурчени Македонки Крста и Петкана од харемот на Осман-бег. Случајот со грабнувањето и обидот за насилно потурчување на младата девојка Цвета ќе биде пријавен од страна на роднините и кај валијата и кај конзулите (претставниците од големите сили во Отоманската империја), но и до Цариград (Стамбол) каде што е престолнината на султанот. Валијата ќе биде принуден да ја изведе Цвета пред османлискиот суд и таа јавно пред него, пред странските конзули и пред нејзините роднини и пријатели од селото да каже дали сака или не сака да се потурчи. По дваесетдневното држење во заложништво во сарајот (во харемот) на Осман-бег, Цвета излегува пред судот и јавно изјавува дека не сака да се потурчи, и покрај обидите на Селим-оца да го замати нејзиниот ум со опиумски средства за да каже дека доброволно ќе се потурчи. Цвета ќе биде ослободена, а по извесно време почнува свадбата на Спасе и Цвета во домот на родителите на Цвета во селото Страдалово. Гневен поради загубата на грабнатата девојка, Осман-бег со својата придружба доаѓа на свадбата со цел повторно да ја грабне Цвета и да ја носи во својот харем. Присутните му се противставуваат при што ќе биде убиен

Дуко, братот на Цвета, а Цвета ќе го прободува Осман-бег со неговата кама. Еден од придружниците на Осман-бег ја убива Цвета која пред смртта повторува дека умира, ама Турчинка не станува.

2. Композиција

Во книжевната теорија општоприфатен е ставот дека композицијата на секое драмско дело се состои од пет основни елементи: а) експозиција; б) заплет; в) кулминација; г) перипетија; д) расплет. Експозиција е запознавањето на читателот (или на гледачот) со ликовите и воведот во дејството. Овде, во „Македонска крвава свадба“, експозицијата трае до доаѓањето на Осман-бег на нивата каде што жнеат членовите на семејството од дедо Кузман. Заплетот започнува со грабнувањето на Цвета, но во заплетот влегуваат и убедувањата на Цвета да се потурчи, потрагата по Цвета од страна на Дуко и Спасе, пријавувањето на случајот со грабнувањето на Цвета кај валијата и кај странските конзули, доаѓањето на роднините на Цвета, селаните, Осман-бег, Селим-оца, Цвета, конзулите и други кај валијата сè до почетокот на сослушувањето на Цвета. Дејството тука ја достигнува *кулминацијата*, зашто најдраматичен (најнапнат, најтензичен, највозбудлив, најтежок) е моментот кога се очекува Цвета да се изјасни дали таа сака или не сака да се потурчи. Тука веќе започнува *перипетијата (пресвртот)*, односно поточно е да се рече дека оттука започнуваат перипетиите (пресвртите) затоа што навистина станува збор за неколку пресврти. Првата перипетија се случува со сведочењето на Цвета. Роднините и селаните очекуваат таа јасно да каже дека е присилно донесена кај Осман-бег и дека не сака да се потурчи, но наспроти тоа таа вели дека сака да се потурчи (дејството се одвива во спротивен правец). Но, од друга страна, наспроти очекувањата на Осман-бег, Селим-оца и валијата, а и на роднините и на селаните, Цвета се освестува од опиумот на Селим-оца и кажува дека не сака да се потурчи (повторно пресврт од претходната драмска ситуација). Цвета е ослободена и заедно со своите роднини и соселани заминува дома. Се чини дека овде се случува расплетот на драмското дејство. Но, тоа не е така. На свадбата од Цвета и Спасе, доаѓа Осман-бег и повторно се обидува да ја грабне Цвета (уште еден пресврт за време на свадбата). *Расплетот* се состои во убиството на Осман-бег, на Дуко, но и на Цвета која сосема доследно повторува дека умира, ама Турчинка не станува.

3. Трагичните специфики

Чернодрински ја дефинира својата драма „Македонска крвава свадба“ како трагедија. Кои се, всушност, структурните елементи на оваа драма коишто ни даваат право да тврдиме дека станува збор за трагедија?

„Секоја трагедија мора да има шест делови – вели Аристотел – според коишто е таа и определена како ваква, или онаква. Тие делови се: фабула,

характери, израз (т.е. говор – н.з.), расудување (т.е. мисли), гледање (= претстава) и музичка композиција“ . (Аристотел, 1990: 44).

Фабулата како дел од трагедијата е состав од собитија, односно збир од настани, т.е. збир од дејства. Тој состав на собитија во „Македонска крвава свадба“ е подреден на следниот начин: Осман-бег ја граба Македонката Цвета од полето; Дуко и Крсте се противставуваат, но неуспешно; Сите од семејството на дедо Кузман го бркаат Турчинот (на конак кај нив) од нивниот дом и го тепаат поради револтот од постапката на Осман-бег; Осман-бег се обидува на разни начини да ја убеди Цвета да се потурчи; Дуко и Спасе, придружени од заптиите на валијата, доаѓаат во сарајот на Осман-бег за да ја најдат Цвета и да ја вратат назад во селото, но повторно не успеваат затоа што Осман-бег успева да ја сокрие; Спасе ги притиска турските властодршци да ја изведат Цвета на сослушување и да ја прашаат дали доброволно сака да се потурчи; Во просториите кај валијата се спроведува сослушувањето на Цвета која, откако ќе се освести од опиумот, изјавува дека не сака да се потурчи; Цвета заминува дома во Страдалово; На свадбата од Спасе и Цвета доаѓа Осман-бег; Спасе, Дуко и другите селани му се противставуваат; Дуко е убиен; Осман-бег се обидува да ја грабне Цвета повторно; Цвета го убива Осман-бег; Еден од придружбата на Осман-бег ја убива Цвета.

Ако се земе предвид Аристотеловата поделба на прости и сложени фабули, за „Македонска крвава свадба“ може да се рече дека таа има *сложена (заплетена) фабула* затоа што во неа има бројни *перипетии* (дел од фабулата), но има и страдања (дел од фабулата) со грабнувањето на Цвета, како и со убиството на Цвета и на Дуко на денот на свадбата. *Класичното препознавање, како дел на фабулата, во оваа драма отсуствува.*

Характерите (карактерите, особеностите на ликовите, односно на лицата што дејствуваат) во оваа драма на Чернодрински се и примерни, и прилични, и соодветни, и доследни. Нивното интегрирање се одвива преку нивните предикати, односно функции (дејства).

Изразот (говорот на лицата) е на дијалектот на Чернодрински (доминантно западно-македонски говор) и го одразува народниот дух на Македонецот, а *расудувањето* (т.е. мислите) се однесуваат на тешкиот живот под турско ропство и начинот како да се реализира ослободувањето на грабнатата Цвета. Во однос на *гледањето*, „Македонска крвава свадба“ прво е изведена како театарска претстава, а дури потоа објавена како драма, а до денес, како што веќе рековме, доживеала безброј изведби.

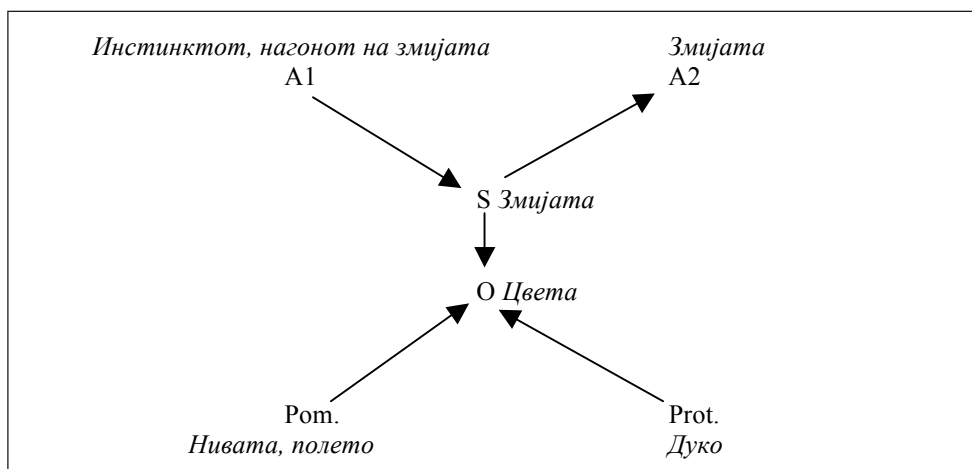
Во однос на *музичката композиција*, во оваа драма не се појавува класичниот антички хор. Меѓутоа, народните песни што се појавуваат во драмата можеме да ги детерминираме како музичка композиција, односно како супститути на античкиот хор. Како пример можеме да ја наведеме песната „Дафино вино црвено“ што ја пеат младите на свадбата од Цвета и Спасе чија содржина би

можеле да ја сметаме и како најава за несреќата што ќе го снајде семејството на дедо Кузман на денот на самата свадба.

Трагичниот ефект (предизвикување чувство на жал и страв кај реципиентите) во „Македонска крвава свадба“ се постигнува преку дејство коешто се врши со полна свест и знаење. (Аристотел, 1990: 55). Со дејствата на грабнувањето на Цвета и убиството нејзино и на Дуко на денот на свадбата се постигнува трагичниот ефект, „бидејќи жалта се јавува за оној човек што е незаслужено несреќен, а стравот за човек сличен и близок“. (Аристотел, 1990: 53). Цвета, Спасе, Дуко и сето семејство на дедо Кузман се незаслужено несреќни, а Цвета како лик-тип (непокорна Македонка) бездруго е „слична“ со реципиентите и, секако, во времето на појавувањето на драмата таа имала силен ефект и врз театарската публика и врз читателите.

4. Актантни функции

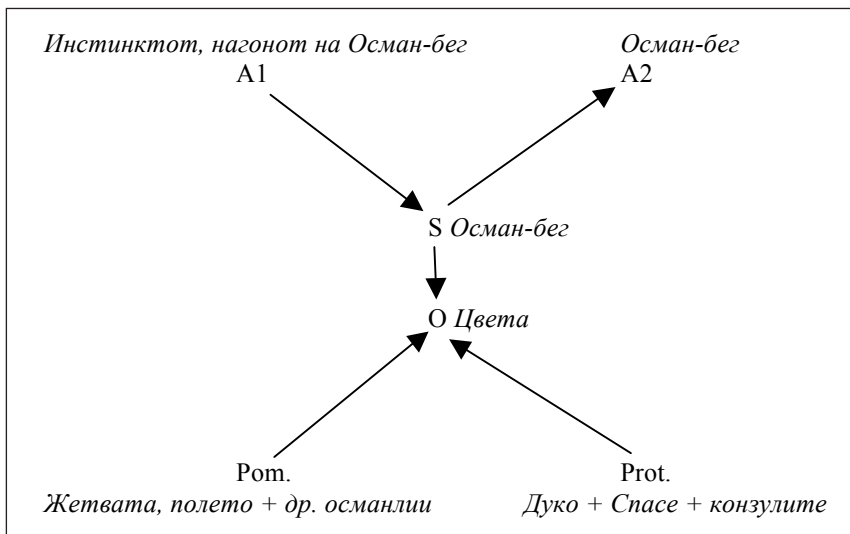
Една од причините за тој „силен ефект“ што оваа драма го имала и сè уште го има врз публиката (и кај гледачите и кај читателите) е мошне кохерентната композициска уреденост на драмскиот текст. Таквата уреденост ја согледуваме, меѓу другото, и во умешноста на авторот да ги најави трагичните настани што следуваат во драмското дејство. На пример, онаа сцена со змијата во првата појава, всушност, е текст во текст, дискурс во дискурс, драма во драма, зашто таа сцена функционира како макета на главните (глобални) трагични дејства што следуваат во „Македонска крвава свадба“. Ваквата теза можеме да ја покажеме и да ја докажеме и со помош на актантниот модел на Алжирдас Жилиен Грејмас (графикон 1 и графикон 2).

Графикон 1

Актантен модел на „Појава прва“ од „Македонска крвава свадба“ како макета на глобалниот актантен модел I на дејството во драмската целина

Во оваа сцена која се наоѓа на самиот почеток од драмата е пресликано (најавено), всушност, подоцнежното дејство на ликот Осман-бег кој има за цел присилно да ја потурчи Цвета. На тој начин змијата како лик станува симболичен семантички еквивалент на ликот Осман-бег (*злото*) кој ќе посегне по честоста на Цвета (*доброто*) како што змијата посегнува по младата девојка во нивата. Во актантниот модел (Ibersfeld, 1982: 51-53) змијата е субјект чие дејство е насочено кон Цвета како објект. Испраќач (A1) е инстинктот (нагонот) на змијата, а примач (A2) е самата змија. Помошник на змијата е нивата (полето) каде што таа се крие, а противник е Дуко кој, всушност, ќе ја убие змијата. Сосема е идентичен актантниот модел на глобалното дејство во кое Осман-бег е субјект кој се стреми кон објектот Цвета. Змијата (субјект) од првата сцена, како што веќе се кажа, е симболична најава за постапките на Осман-бег. Овие актантни функции можеме да ги претставиме со следниот модел:

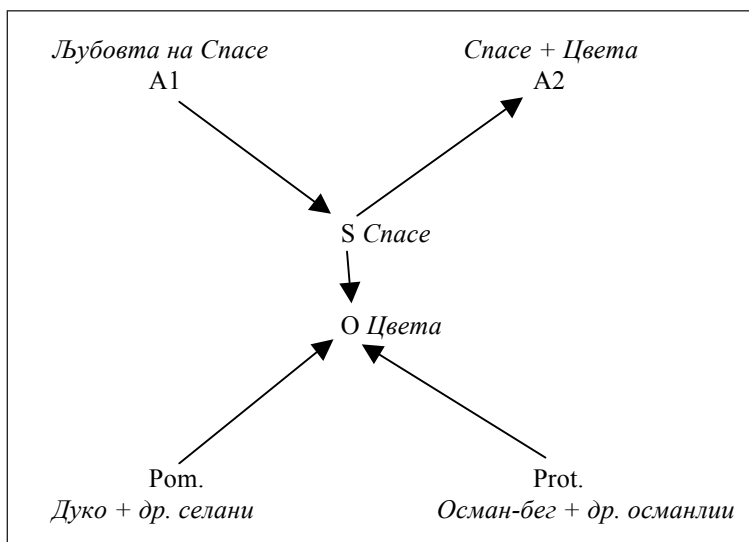
Графикон 2

Актантен модел на глобално дејство I во „Македонска крвава свадба“

Очигледно е дека змијата и Осман-бег како актанти (субјекти) имаат сосема идентични позиции во моделот, но и сосема идентични релации со другите актантни функции (ист објект, ист испраќач, ист помошник и ист противник). Токму затоа велíme дека сцената со змијата е макета за глобалното драмско дејство на грабнувањето и обидите за насилно потурчување на Цвета.³

³ Онаа сцена со грабнувањето на Цвета од полето и нејзиното носење во сарајот на Осман-бег, во голема мера наликува на сказните во кои змејот ќе грабне извесна девојка и ја носи во своето за-солниште во планината, а потоа братот на девојката тргнува во потрага по својата сестра. Дотолку повеќе што и во „Македонска крвава свадба“ братот Дуко веднаш тргнува во „потрага“ по својата сестра Цвета, односно прави обиди да ја извлече од рацете на Осман-бег.

Паралелно со тоа „глобално дејство I“ во драмата се одвива уште едно глобално дејство подеднакво значајно како и првото. Тоа е поврзано со трагичниот лик Спасе. Тој е протагонистот што на свој грб ќе ја понесе потрагата по Цвета, па само него и го гледаме како се обидува да го убеди валијата дека Цвета е присилно земена и однесена во сарајот на Осман-бег и дека Осман-бег сака насила да ја потурчи. Кај ликот (актантна функција субјект) Спасе функционираат четирите основни модалитети (сака, знае, може, прави) и неговата потрага успешно завршува, а тој не знае (и не може да знае) дека на денот на неговата среќа (свадбата) ќе му се случи најголемата несреќа, односно дека токму на тој ден ќе биде убиена Цвета. Затоа и велíme дека тој (Спасе) е трагичен лик.⁴ Ова дејство (го нарекуваме „глобално дејство II“, иако тоа е, всушност, примарното дејство, зашто тука ја имаме потрагата на јунакот по девојката) можеме да го претставиме со следниот актантен модел:

Графикон 3

Актантен модел на глобално дејство II во „Македонска крвава свадба“

Крајот на таа потрага на ликот Спасе по Цвета, сепак, е трагичен. Неговите противници (антагонистите) ја убиваат Цвета и така завршува оваа драма на Чернодрински.

⁴ Подоцнежното „преминување од незнаење кон знаење“ кај Спасе не би можеле да го детерминираме како препознавање во онаа класична смисла на зборот, односно како што го дефинира тоа Аристотел во неговата „Поетика“. (Аристотел, 1990: 51).

5. Мотивирани антропоними

Би истакнале овде уште една значајна особеност на драмата „Македонска крвава свадба“. Воопшто не е случајно што во драмата среќаваме мотивирани имиња (и топоними и антропоними) кои ја дополнуваат семантиката на основната порака на текстот – страдањето на македонскиот народ под турско ропство и неопходноста од борба за слобода. Самото име на селото е Страдалово што е импликација за страдањата на селаните што живеат таму. Името на Цвета е, исто така, мотивирано и ја симболизира чистотата, чесноста на македонската девојка која и дури кога е „откината“ од својата природна средина, таа и натаму останува таква. И името на Спасе е мотивирано име – тоа е ликот што ќе ја „спаси“ девојката од „канците“ на Осман-бег.

Сите овие мотивирани имиња многу добро се вклопуваат во уредениот систем од бројни драмски елементи коишто ја составуваат сета драмска структура што, пак, беспрекорно функционира како најпопуларна драма на Војдан Поп Георгиев.

6. Заклучок

Има неколку причини поради кои драмата „Македонска крвава свадба“ на Чернодрински била и останала популарна и привлечна за публиката толку долго време. Тие причини, бездруго, треба да се бараат во композицијата, во структурата на книжевното дело. Како што покажавме, оваа трагедија има кохерентна драмска целина – корелацијата на композициските елементи функционира беспрекорно во петте чина, односно дејствија како што ги нарекува авторот. Го покажавме и го докажавме тоа преку примерот со улогата на змијата како драмски лик што се појавува уште во експозицијата на трагедијата и го подготвува гледачот или читателот (во неговата свест или во неговата потсвест) за претстојното доаѓање на Осман-бег и грабнувањето на Цвета. Значаен е овој сегмент за популарноста на „Македонска крвава свадба“ затоа што асоцира на универзалниот мотив од фолклорот за грабнувањето на девојка од страна на змеј. Реципиентите, секако, го препознаваат тој стар мотив, а неспорно е дека познатото ни е поблиско од непознатото. Во таа смисла, и присуството на бројни специфики од античката трагедија има своја значајна улога во вонвременската и вонпросторната популарност на оваа македонска драма.

Ете зошто, впрочем, авторот на трагедијата „Македонска крвава свадба“, Војдан Поп Георгиев Чернодрински, ја заслужува високата позиција што ја има во историјата на македонската драмска литература.

Библиографија

- [1] Аристотел (1990). *За поетиката*. Превод: Михаил Д. Петрушевски. Скопје: Култура.
- [2] Друговац Миодраг (1990). *Историја на македонската книжевност XX век*. Скопје: Мисла.

- [3] Ibersfeld An (1982). *Čitanje pozorišta*. Beograd: “Vuk Karadžić”.
- [4] Стaлeв Гeорги (2003). *Истoријa нa мaкeдoнскa книжeвнoст – II дeл: Првaтa пoлoвинa нa 20 вeк*. Скопјe: Институт за мaкeдoнскa литeрaтурa.
- [5] Чeрнoдрински Вoјдaн (1992). *Одбрaни дeлa*. Прирeдил: Aлeксaндaр Aлeксиев. Скопјe: Мислa.